

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

ВАСИЛЮК Ірина Леонідівна

ОБЛІК І АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

/на прикладі спеціалізованих овоче-молочних
радгоспів приміської зони м.Києва/

Спеціальність 08.00.12 - бухгалтерський облік, контроль і
аналіз господарської діяльності

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ 1993

00428185 (S)

Робота виконана в Київському державному економічному університеті

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент
Герасимович А.М.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Кірейцев Г.Г.

кандидат економічних наук, доцент
Шваб В.М.

Провідна установа: Інститут аграрної економіки Української
академії аграрних наук

Захист відбудеться "27" декабря 1993 року
о 15³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К.068.28.02
при Київському державному економічному університеті за адресою:
252057, Київ-57, проспект Перемоги, 54/І, ауд.214.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці університету.

Автореферат розісланий "22" ноября 1993 року

Вчений секретар спеціалізованої
вченої ради
кандидат економічних наук, доцент

В.І.Єфіменко

I. Загальна характеристика роботи

Актуальність теми. В умовах переходу до ринкової економіки питання функціонування підприємств з різними формами власності повинні стати предметом глибокого економічного дослідження. Цей перехід передбачає як зміни порядку обліку та виявлення і узагальнення досвіду всіх сторін їх діяльності на основі аналізу.

Перш за все ретельного розгляду вимагають питання про покращення використання основних засобів. Це один з головних факторів прогресу нашої країни, який дозволяє досягти збільшення обсягів виробництва без додаткових капітальних вкладень. Разом з тим, це обумовлює прискорення обіговості оборотних коштів, бо чим краще експлуатуються основні засоби, тим швидше кошти проходять фазу виробництва і тим менша потреба в їх додатковому залученні.

Важливим фактором підвищення ефективності використання основних засобів є перебудова форм господарювання і зміна форм власності, що дозволяє краще завантажити виробничі потужності, виявити та перерозподілити зайві основні засоби.

Проблема їх обліку та вивчення стану використання є дуже широкою і може бути розглянута з різних боків.

В розробку методологічних питань обліку і аналізу основних засобів внесли важливий внесок: Бражаускас В.В., Деречин В.В., Зонова А.В., Кірейцев Г.Г., Кругляк Б.С., Лінник В.Г., Литвин С.В., Огійчук М.В., Палій В.Ф., Соколов Я.В. та інші. Вони відіграли важливу роль у становленні діючої системи обліку і аналізу основних засобів.

Впровадження ринкових умов та процес інфляції на Україні вимагають по-новому вирішувати ряд питань по обліку основних засобів. Серед них найбільш актуальними є методика оцінки

та нарахування амортизації, організація обліку наявності і руху основних засобів, включаючи орендовані. Це і обумовило вибір теми, мету та основні напрямки дослідження і свідчить про його актуальність.

Мета і завдання дослідження. Метою даної дисертаційної роботи є вивчення стану та критичний аналіз діючої практики обліку і економічного аналізу використання основних засобів в нових умовах господарювання в сільському господарстві України.

Поставлена в дисертації мета дослідження визначила коло завдань:

- узгодити порядок ведення обліку основних засобів з діючою їх класифікацією;
- розробити критерії оцінки основних засобів в нових умовах господарювання;
- удосконалити методику аналітичного обліку об'єктів;
- вирішити методичні та організаційні питання обліку і використання орендованих основних засобів;
- дати оцінку діючій системі нарахування зносу та розробити пропозиції щодо її покращення;
- розглянути методичні питання аналізу для виявлення резервів покращення використання основних засобів.

Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є методичні і практичні питання обліку і аналізу використання основних засобів радгоспів і нових господарських формувань, які виникли на їх базі в сучасних умовах.

Об'єктом дослідження виступають радгоспи Києво-Святошинського району Київської області, що спеціалізуються на виробництві овочів, плодів і молока, а більш детальне вивчення даних здійснювалось на прикладі радгоспу "Білогородський" цього ж

району.

Методологія і методи дослідження. Теоретичною - і методологічною основою дослідження явились діалектичний метод, положення економічної теорії, Постанови Верховної Ради та Уряду України.

В процесі дослідження були використані розробки вітчизняних і зарубіжних вчених з обліку, економічного аналізу, управління, планування та інших питань.

При вирішенні поставлених завдань застосовувались системний підхід до об'єктів, що вивчались, а також такі методи економічного аналізу як кореляція, групування, порівняння, вибіркові дослідження та інші. Для розгляду окремих питань використані дані бухгалтерської та статистичної звітності сільськогосподарських підприємств, інструктивні та методологічні матеріали по сільському господарству.

Наукова новизна та теоретична цінність роботи. Наукова новизна дослідження заключається в теоретичному обґрунтуванні і вирішенні комплексу питань з обліку та економічного аналізу використання основних засобів в умовах переходу до ринкової економіки, а саме:

- розкрито соціально-економічний зміст поняття основних засобів як економічної категорії та об'єкту аналізу;
- досліджені проблеми і визначені перспективи розвитку нових господарських формувань;
- запропонована уточнююча методика оцінки основних засобів в період переходу до ринку;
- обґрунтована необхідність та критерії визначення рівня оцінки землі;

- Запропоновано як один з важливих шляхів удосконалення обліку основних засобів об'єднання первинного та аналітичного обліку шляхом розробки уніфікованої інвентарної картки для об'єктів всіх видів основних засобів;

- узагальнено існуючі методики нарахування амортизації в нових умовах господарювання та внесені пропозиції щодо їх використання;

- проведено аналіз стану та використання основних засобів в залежності від сукупності факторів.

Практичне значення результатів дослідження заключається в розробці і обґрунтуванні пропозицій і рекомендацій щодо удосконалення методики обліку і аналізу, які можуть бути використані в усіх сільськогосподарських підприємствах України. Ці пропозиції і рекомендації направлені на уточнення складу основних засобів, методики їх оцінки та підвищення оперативності і вірогідності облікових даних, вивчення шляхів покращення використання об'єктів.

Апробація і впровадження результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорені і отримали позитивну оцінку на регіональній науково-практичній конференції "Соціально-економічні проблеми переходу до ринку" /м.Ростов-на-Дону, 1991./, республіканській науково-практичній конференції молодих спеціалістів і учених "Соціально-економічні передумови підвищення ефективності агропромислового виробництва в багатоскладній аграрній економіці" /м.Канів, 1991./; обласній науково-практичній конференції "Методологія бухгалтерського обліку на підприємствах різних форм власності" /м.Тернопіль, 1992 р./, а також схвалені спеціалістами господарств Києво-Святошинського району Київської області.

Структура роботи. Структура і послідовність викладання матеріалу обумовлені метою і завданнями дослідження. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, заключення, списку використаної літератури і додатків.

У вступі обґрунтовується актуальність теми, завдання і об'єкти дослідження, викладена наукова новизна та практична значимість отриманих результатів дослідження.

В першому розділі "Економічний зміст, характеристика складу і класифікація основних засобів у спеціалізованих овочемолочних радгоспах" на підставі критичного розгляду існуючих точок зору вчених дається визначення основних засобів як економічної категорії. Тут же досліджується класифікація і склад основних засобів, висвітлені нові організаційні форми господарювання в умовах приватизації державної власності та уточнена система оцінки основних засобів в умовах розвитку ринкових структур та зростаючого рівня інфляції.

У другому розділі "Облік стану і використання основних засобів у радгоспах в сучасних умовах господарювання" розглянуті загальні принципи побудови обліку в нових господарських формуваннях, питання удосконалення методики відображення наявності і руху основних засобів, узагальнено досвід обліку орендованих об'єктів, а також методика розрахунку амортизації /зносу/ стосовно до ринкових умов.

У третьому розділі "Аналіз використання основних засобів" досліджуються питання оптимізації структури основних засобів у тісному взаємозв'язку з вивченням рівня фондівдачі на зональному рівні та стосовно окремого підприємства, розглядається система показників ефективного використання техніки та потужності її в часі, а на основі застосування економіко-математичних методів і ЕОМ виявлено більш глибокі резерви підвищення ефектив-

ності використання основних засобів в досліджуваних радгоспах.

В заключенні дисертації коротко сформульовані висновки і пропозиції по удосконаленню обліку і аналізу основних засобів, що витікають із проведеного дослідження.

В додатках приведені таблиці, графіки, моделі, схеми організації обліку основних засобів, а також розроблені форми облікових реєстрів.

2. Основні результати дисертаційної роботи та їх коротке обґрунтування

У дисертаційній роботі на основі проведеного дослідження поставлені і вирішені наступні проблемні питання:

2.1. Про економічну суть основних засобів, характеристика їх складу і класифікації. Розкриття економічного змісту основних засобів дає можливість показати їх роль і значення в підвищенні ефективності виробництва. Економічне визначення основних засобів в сільському господарстві розглядається нами, виходячи із міркувань вчених і економістів. Критичний аналіз і співставлення багаточисельних визначень основних засобів, що містяться в економічній літературі, дали можливість повніше розкрити зміст цієї економічної категорії як об'єктів, які на протязі довгого періоду використовуються для створення нового продукту шляхом з'єднання в єдиному процесі живої і уречевленої праці.

В обліку і економічному аналізі основних засобів конкретними об'єктами виступають знаряддя праці /будинки, споруди і інші/, що функціонують на робочих місцях у виробничих підрозділах. Тому, для успішного вирішення завдань по управлінню використанням і відтворенням основних засобів та для постійної підтримки їх в працездатному стані необхідна інформація не тільки про їх вартість, а й детальні відомості про матеріально-речовий склад, стан, готовність до експлуатації та інші дані.

2.2. Однією з проблем правильної побудови обліку наявності і руху основних засобів є обґрунтована їх класифікація. Вона має важливе значення не тільки для правильної організації бухгалтерського обліку, а й для планування та аналізу ефективності їх використання.

Вивчення літературних джерел і практики обліку в радгоспах, що досліджувались, показало, що з метою підвищення інформативності обліку для виявлення тенденцій руху окремих видів основних засобів, вивчення рівня їх використання, визначення пропорцій в темпах росту, підготовки необхідної інформації для заповнення звітності по рахунку ОІ доцільно виділяти наступні субрахунки:

1. виробничі основні засоби сільськогосподарського призначення;
2. виробничі основні засоби несільськогосподарського призначення;
3. невиробничі основні засоби з подальшою більш поглибленою деталізацією в розрізі підгруп, що дає можливість відмовитися від вибірок необхідних даних, як це має місце в даний час.

2.3. До складу основних засобів необхідно включити землю як головний засіб виробництва в сільському господарстві. Її оцінка повинна будуватися на основі кадастрових цін. В спільних підприємствах /з метою збільшення долі української сторони у вартості вкладених засобів/ оцінку землі потрібно здійснювати за цінами тієї країни, представники якої приймали участь у створенні СП з урахуванням ціновизначальних факторів /родючість землі, віддаленості її від ринків, рівня забезпеченості дорогами з твердим покриттям та інших/.

Для сучасного стану становлення і розвитку ринкових

відносин в аграрному секторі України характерним є функціонування радгоспів, колгоспів, кооперативів, арендних підприємств і фермерських господарств, що обумовлює і перехід на нові економічні методи господарювання. Все більшого розповсюдження набуває приватизація. На нашу думку, найбільш перспективною в сільському господарстві її формою є акціонування.

За цих умов особливого значення набуває обґрунтована оцінка основних засобів. Вивчення літературних джерел і господарської практики показує, що методи оцінки об'єктів на підприємствах, що приватизуються, можуть бути різні в залежності від економічного їх стану і вікового складу акціонерів, їх роботи в даному господарстві, ступеня зносу і залишкової вартості основних засобів. Тому в ролі оцінки можуть бути: ліквідна, відновлювана, балансова, поточна вартість /з урахуванням інфляційних процесів/, тобто облік все більше відмовляється від застосування початкової вартості. На нашу думку, найбільше розповсюдження повинне належати поточній вартості, при цьому оцінку конкретних об'єктів потрібно здійснювати не по коефіцієнтах, як передбачено в інструктивних листах керівних органів України, а на підставі реальних цін на конкретні /адекватні/ види об'єктів їх надходження.

Рівень оцінки основних засобів – головний критерій реально нарахованого зносу, а значить і суми затрат на виробництво, що визначає собівартість одержаної продукції, а значить і прибуток /доход/ по підприємству в цілому і відповідно ту його суму, що підлягає розподілу між акціонерами, а також рентабельність виробництва.

2.4. Як показали проведені дослідження, облік основних засобів в сучасних умовах залишається складним через велику

кількість об'єктів основних, а також через значне дублювання записів, що збільшує облікові роботи в обсязі і часі та знижує контрольні функції обліку і його оперативність.

Основним шляхом вдосконалення обліку наявності і руху основних засобів є об'єднання первинного та аналітичного обліку, що досягається шляхом використання розробленої нами інвентарної картки /малюнок I/, яка буде вестися для всіх видів основних засобів. Її заповнюють на підставі документів сторонніх організацій /рахунків, актів, інших супровідних документів/, що дозволяє відмовитися від складання актів на приймання-передачу основних засобів та на їх ліквідацію і дає можливість спростити облік основних засобів без зниження його контрольних функцій. Вважаємо, що об'єднання первинного і аналітичного обліку на цій ділянці є перспективним напрямом удосконалення обліку в сільському господарстві.

2.5. З метою попередження виникнення та наступної ліквідації лишків окремих видів основних засобів /з урахуванням особливостей виконання сезонних технологічних операцій, в першу чергу в рослинництві/ доцільно організувати добре поставлений оперативний контроль за використанням об'єктів в кожному господарстві. З цією метою в роботі пропонується при заповненні інвентаризаційного опису в графі "Спеціальні помітки" робити запис про тривалість використання основних засобів у звітному році, що дозволить комісії рекомендувати подальше використання кожного об'єкту /продати, передати, залишити для дальшого використання/. Це на нашу думку, допоможе керівникам господарств мати детальну і достовірну інформацію про наявність об'єктів, які не використовуються, а також про місце їх знаходження.

2.6. Узагальнення практичного досвіду досліджуваних та

Малюнок I

підприємство, організація _____

Інвентарна картка № _____
/для обліку основних засобів/

Повна назва і призначення об'єкту _____

Склад комісії, що приймає об'єкт та їх підписи _____

Інвентарний номер _____ Дата введення в експлуатацію _____

/матеріально-відповідальна особа/ вписати олівцем/

підрозділ _____

Цех, відділ	Субрахунок	Шифр аналітично-го рахунку	Вартість, крб.	Шифр витрат для віднесення амортизаційних відрахувань	Норма амортизації	Шифр норми амортизації	Додаткові дані
1	2	3	4	5	6	7	8

Переміщення _____

Зворотна сторона

Куди! Кому! Дата! Сума!

Склад комісії по ліквідації об'єкту та їх підписи _____

Витрати та сума, отримана від ліквідації /заповнюють на підставі документів/ _____

Коротка індивідуальна характеристика, примітки _____

Картку заповнив _____

Записи по ліквідації зробив _____

посада _____
посада _____прізвище _____
прізвище _____дата _____
дата _____підпис _____
підпис _____

інших господарств, які працюють на оренді, а також підрозділів, які працюють в умовах нових форм господарювання, показує, що передачу основних засобів орендаторам необхідно оформляти чеком-накладною, а аналітичний облік основних засобів рекомендуємо вести в центральній бухгалтерії в інвентарній картці. Вони можуть передаватися орендарям /підрозділам/, якщо на них покладені обов'язки по веденню обліку.

Фермерам, що мають в більшості випадків невелику номенклатуру основних засобів, їх облік краще вести в книзі складського обліку чи в інвентаризаційному описі.

В процесі дослідження було виявлено кілька методів визначення розміру орендної плати за основні засоби:

1. у вигляді фіксованої суми /за гектар землі та в сумі амортизації окремих об'єктів/;
2. як різницю між технологічною /розрахунковою/ ціною, за якими останнє реалізує її державі чи іншим покупцям;
3. як відношення нормативних прибутків /доходів/ до вартості виробленої продукції за закупівельними цінами.

Проведені дослідження показали, що в овочево-молочних радгоспах приміської зони може застосовуватися любий з них, однак для надання більшої самостійності підрозділам, на першому стані /1-2 роки/ доцільно запровадити фіксовані платежі за кожний вид засобів /гектар землі, голову худоби, виробниче приміщення, тощо/.

2.7. Серед проблем, які пов'язані з нарахуванням амортизації, можуть бути названі наступні: вибір методики розрахунку та її зміни стосовно умов інфляції та ринкової економіки.

В практиці господарств України та країн з розвинутою ринковою економікою використовують різні методи нарахування

амортизації. Одні з них ґрунтуються на тому, що вартість основних засобів переноситься на створюваний продукт на протязі певного нормативного строку використання об'єкту або за коротший відрізок часу /це буде так названа прискорена амортизація/. В першому випадку амортизація може включатися у витрати виробництва кількома методами: рівномірним, регресивним, кумулятивним.

Рівномірний метод легкий у використанні, однак має і серйозні недоліки, бо перенесення вартості основних засобів не залежить від рівня їх експлуатації, тобто від ступеня втрати їх вартості.

Метод регресії побудований на розрахунку суми амортизації в залежності від залишкової вартості, при цьому її решта гаситься в нормативний строк, що в деяких випадках може призвести до великої суми відрахувань в останній рік.

Метод подвійної регресії легкий в використанні, але він призводить до включення більшої суми амортизації в перші роки експлуатації.

Кумулятивний метод спрямований на стимулювання прискореного впровадження нової техніки, тобто вирішує проблему витіснення старої, в перші роки експлуатації об'єктів.

В нових умовах господарювання вважаємо за доцільне використовувати перш за все ті методи, які дозволяють нараховувати амортизацію в більшій сумі в перші роки експлуатації об'єктів, бо це дозволяє: по-перше прискорити створення відповідних фінансових ресурсів; по-друге, частково попередити моральний знос техніки; по-третє, зменшити вплив інфляції на процеси відновлення основних засобів.

Проведені в дисертаційній роботі дослідження показали, що в сучасних умовах через необхідність швидких темпів оновлення виникає потреба прискорення перенесення вартості об'єктів

шляхом зменшення нормативного строку служби основних засобів, тобто застосовувати прискорені норми амортизації, що забезпечує: а/ прискорення обіговості капіталу; б/ створення фінансових ресурсів для впровадження нової техніки; в/ зменшення ризику втрат капіталу; г/ створення умов для стабілізації всієї економіки через прискорення оновлення капіталу і створення додаткових робочих місць; д/ зменшення прибутків, значить зменшення платежів в бюджет, що зміцнює фінансовий стан окремого підприємства, а через це і всієї економіки України.

2.8. Процес інфляції, що відбувається на Україні, потребує по-новому вирішувати питання щодо створення фінансових ресурсів для відновлення основних засобів. Це пояснюється тим, що, по-перше, раніше нарахована амортизація через інфляцію знецінюється і, по-друге, вона не може бути поповнена шляхом дооцінки основних засобів; по-третє, по неперенесеній на затрати виробництва частині вартості основних засобів компенсація теж часто не досягається через подальшу інфляцію в майбутньому.

Тому деякі автори рекомендують використовувати компенсаційні норми амортизації шляхом розрахунку відновлюваної вартості об'єктів, яку потрібно перенести на витрати виробництва за той час, що залишився до кінця експлуатації об'єкту.

Однак при цьому не враховуються два важливі моменти: по-перше, рівень інфляції, що відбуватиметься в майбутньому після встановлення компенсаційних норм, і, по-друге, розпорядження Уряду України щодо вилучення на користь бюджету в державних підприємствах і господарських установах 25% амортизаційних відрахувань.

Тому, на нашу думку, нарахування амортизації в сучасних умовах повинне здійснюватися за формулою:

$$K_{\text{ак}} = \frac{B_{\text{ос}} \times 100}{B_{\text{в}} \times (T_{\text{н}} - t_{\text{е}})} \times k_i \times 1,33; \text{де}$$

$K_{\text{ак}}$ - компенсаційна норма амортизації;

$B_{\text{ос}}$ - фактична залишкова вартість об'єкта, крб.;

$B_{\text{в}}$ - відновна вартість, крб.;

$T_{\text{н}}$ - нормативний строк служби, років;

$t_{\text{е}}$ - час експлуатації основних засобів до проведення переоцінки, років;

k_i - коефіцієнт інфляції;

1,33 - стабільний коефіцієнт, прийнятий з урахуванням вилучення 25% амортизації /I : 0,75/.

Останній коефіцієнт /1,33/ не буде використовуватися в тих підприємствах, які не підлягають під дію вказаних вище положень про вилучення частини амортизації.

2.9. Рівень використання основних засобів досліджувався на матеріалах радгоспу "Білогородський", для якого характерна нормальна забезпеченість основними засобами та стабільний і достатньо високий на протязі тривалого часу рівень господарювання.

Проведені розрахунки дозволили виявити тенденцію росту питомої ваги виробничих основних засобів, безпосередньо пов'язаних з сільськогосподарським виробництвом, та зменшення долі об'єктів, що використовуються в інших галузях та в невиробничій сфері. На нашу думку, це позитивний фактор, який свідчить про розширення і закріплення найбільш активної частини основних засобів, як одного із головних факторів нормального функціонування сільськогосподарських підприємств.

За 1980-1991 рік значно виросла забезпеченість основними засобами і особливо виробничими сільськогосподарського призначення /в рослинництві - в 1,5 рази, а в тваринництві - лише в 1,3 рази/, що пов'язано в першу чергу з направленням капіталь-

них вкладень в овочівництво відкритого і закритого ґрунту та на виробництво фруктів і ягід. Таким чином, спеціалізація в рослинництві підкріплювалась ростом матеріально-технічної бази.

2.10. Поряд з цим були виявлені негативні тенденції. Так, в цьому ж радгоспі збільшується строк обіговості основних засобів, під якою в роботі розуміють повне перенесення вартості основних засобів на готовий продукт.

Аналіз даних за 1990-1991 роки /таблиця I/ показав, що ріст забезпечення основними засобами при незмінності норм амортизації призвів до сповільнення їх обіговості, а також до збільшення строку їх служби, що скоротило поновлення основних засобів. Якщо, в 1990 р. підприємство могло повернути авансовану вартість основних засобів за 14,9 років, то в 1991 р. строк повної зміни основних засобів складав уже 17,9 років, тобто зріс в 1,2 рази.

Ефективність використання основних засобів радгоспу вивчалася за допомогою показників фондівіддачі та фондоємкості продукції. Проведений аналіз показує, що в радгоспі спостерігається ріст валового доходу і прибутків на 100 крб. основних виробничих засобів при наявності характерної для всього сільськогосподарського виробництва тенденції сповільнення фондівіддачі і підвищення фондоємкості одержаної продукції. Обумовлено це невисоким рівнем використання самих основних засобів та тим, що більша частина капітальних вкладень до цього часу продовжує направлятися все ще на полегшення і заміну ручної праці механічною, а не на ріст її продуктивності. Поряд з цим, на зменшення фондівіддачі мало вплив і зниження інтенсивності використання основних засобів.

2.11. Проведені розрахунки на матеріалах радгоспів Києво-Святошинського району дали можливість виявити, що питома вага

Таблиця I

Оцінка обігу основних засобів на матеріалах радгоспу "Білогородський"
 Києво-Святошинського району, Київської області за 1990-1991 роки

Показники	Одиниця виміру		1990 р.	1991 р.	Зміни в рівні показників /+, -/
	А	Б	2 I	2	
1. Середньорічна вартість основних засобів /без продуктивної худоби і насаджень/		тис.крб.	878I	897I	+190
2. Річна сума амортизації		"	59I	50I	- 90
3. Обіг основних засобів:					
а/ кількість оборотів вартості основних засобів за рік / п.2 : п.1/		раз	0,067	0,056	-0,01I
б/строк повернення авансованої вартості / п.1 : п.2/ років			14,9	17,9	+3,0

основних виробничих засобів в загальній їх сумі має значні коливання в інтервалі від 65 до 80 процентів. До групи радгоспів з меншою питомою вагою входять господарства, що спеціалізуються на садівництві, а верхня межа характерна для підприємств, які займаються виробництвом овочів відкритого і закритого ґрунту.

Важливо відмітити, що радгоспи, які спеціалізуються на виробництві садової продукції мають менш розвинуту структуру невиробничих основних засобів, ніж підприємства, що спеціалізуються на виробництві овочів, бо їх вирощування потребує застосування значної кількості робочої сили, для якої необхідна відповідна інфраструктура. Значні суми ці підприємства витрачають на будівництво засобів соціально-побутового характеру: їдальні, гуртожитки та об'єкти комунального господарства.

2.12. Аналіз структури і наявності основних засобів дає можливість зробити висновок про те, що ефективність їх використання в значній мірі залежить від співвідношення між їх активною і пасивною частинами. Для радгоспів району характерні різкі коливання цього показника, що, на нашу думку, пов'язане з тим, що на протязі довгого періоду матеріально-технічна база підприємств формувалась вишестоячими органами управління, що призвело до нерационального розміщення виробничих сил, необґрунтованої спеціалізації і концентрації виробництва, вольового виділення частини радгоспів як зразкових.

2.13. Групування радгоспів за показниками фондозабезпеченості показало, що з ростом цього показника спостерігається певна закономірність варіювання даних. Так, в господарствах з сьомої групи в порівнянні з першою спостерігається значний ріст вартості основних засобів в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь /таблиця 2/, проте ефективність використання основних засобів значно нижча. Це пояснюється тим, що в розгляну-

тій сукупності радгоспів в попередні роки розміщення продуктивних площ під посіви овочів і виробництва кісточкових культур здійснювалась рішенням місцевих органів влади без врахування науково-обґрунтованого вирішення питань переробки і реалізації продукції. Прискорені темпи капітальних вкладень та наявність незавершеного будівництва в кінці кінців привели до зниження ефективності використання основних засобів.

Таблиця 2.

Групування господарств Києво-Святошинського району за рівнем фондозабезпечення основними засобами на 100 га сільськогосподарських угідь за 1991 рік

№ п/п	Групи радгоспів за фондозабезпеченістю, тис. крб.	Кількість радгоспів в групі	В середньому по групі			
			фондозабезпеченість, тис. крб.	фондо-віддача, крб.	озброєність, крб.	продуктивність праці, крб.
1.	До 399	5	367,8	0,34	24,0	7,9
2.	400-499	4	430,2	0,32	29,9	7,3
3.	500-599	-	-	-	-	-
4.	600-699	3	633,1	0,38	27,3	10,8
5.	700-799	-	-	-	-	-
6.	800-899	1	854,4	0,15	54,1	8,2
7.	Більше 900	5	7696,3	0,23	37,9	7,8
	Разом	18	6058	0,31	28,3	8,2

Сьома група в процентах до першої

x	20,9 рази	67,6	157,9	98,7
---	-----------	------	-------	------

2.14. Важливе місце в дослідженні проблем ефективності використання основних засобів займає питання вивчення фондооснащеності, яка б достатньо об'єктивно вимірювала рівень економічної ефективності.

З ростом вартості основних засобів виробничого призначення в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь /табл.3/ в третій групі в порівнянні з першою одержано валової продукції більше в 13 разів, а прибутку - в 25 разів. Додаткові дослідження показали, що таке явище в першу чергу пояснюються тим, що в третю групу входять вузькоспеціалізовані радгоспи та ті, що знаходяться найближче до м.Києва. Це дозволяє їм своєчасно реалізувати продукцію належної якості і без зниження попиту на неї.

2.15. Враховуючи велике значення для оцінки ефективності виробництва такого показника як фондівіддача, проведене подальше вивчення її рівня при допомозі кореляційного аналізу.

Для дослідження взято 18 радгоспів Києво-Святошинського району Київської області за 3 роки по системі "господарство-рік".

В кореляційну модель було включено 7 факторів. В результаті проведених розрахунків рівняння має такий вигляд:

$$U = 0,2895 - 0,037x_1 + 0,297x_2 - 0,147x_3 - 0,062x_4 - \\ - 0,549x_5 - 0,180x_6 + 0,691x_7$$

де: U - фондівіддача, крб.;

x_1 - фондозабезпеченість, тис.крб.;

x_2 - питома вага активної частини основних засобів, %;

x_3 - відношення оборотних коштів до основних засобів, %;

x_4 - обіговість вартості основних засобів і оборотних коштів /число оборотів/;

x_5 - фондоозброєність, тис.крб.;

x_6 - технічна озброєність праці, крб.;

x_7 - продуктивність праці /виробництво продукції, тис.крб. на одного працюючого/.

Розрахунки свідчать, що ріст фондівіддачі в першу чергу визначається ростом активної частини основних засобів і підви-

Таблиця 3

Економічна ефективність використання основних виробничих засобів в залежності від фондозабезпечення в радгоспах Києво-Святошинського району за 1991 рік

Показники	Групи радгоспів по вартості основних виробничих засобів на 1 га сільськогосподарських угідь, крб.			Всього	Господарства третьої групи в процентах до першої
	1 до 5000	2 5001-7999	3 від 8000		
1. Кількість радгоспів в групі	5	8	5	18	-
2. Вартість основних виробничих фондів на 1 га сільськогосподарських угідь, крб.	367,8	559,3	7696,3	2488,6	20,9 рази
3. Питома вага вартості технічних засобів в складі основних виробничих фондів, %	18,8	18,0	11,7	16,5	62,2
4. Валова продукція на 1 крб. основних виробничих фондів, крб.	0,92	0,81	0,75	0,82	81,5
5. Отримано на 1 га сільськогосподарських угідь, тис. крб.:					
а/валової продукції	4,3	5,3	95,6	35,1	22,2 рази
б/прибутку	1,5	1,5	39,2	14,1	26,1 рази
6. Виробничі затрати на 1 крб. валової продукції, крб.	0,68	0,74	0,60	0,69	88,2

щенні продуктивності праці.

Отримані ж в результаті дослідження робочі рівняння можна використати для розрахунку теоретичного рівня фондівіддачі по сукупності спостережень.

Основний зміст дисертації опубліковано в роботах:

1. Про удосконалення оцінки основних засобів. Соціально-економічні передумови підвищення ефективності агропромислового виробництва в багатоукладній аграрній економіці. Тези доповідей на республіканській науково-теоретичній конференції молодих учених і спеціалістів. - Київ, 1991. - с.42. - 0,1 друк.арк.

2. Про методику оцінки основних засобів при передачі в оренду. Соціально-економічні проблеми переходу до ринку. Частина I. Тези доповідей регіональної науко-практичної конференції. - Ростов-на-Дону, 1991. - с.15-16. - 0,1 друк.арк.

3. Обговорення плану рахунків Палія В.Ф., Огляд пошти. // Бухгалтерський облік, 1991, № 5. - с.2,5. - 0,1 друк.арк.

4. Про облік ремонтного фонду. Методологія бухгалтерського обліку на підприємствах різних форм власності. Тези доповідей на обласній науково-практичній конференції. Тернопіль, 1992. - с.54. - 0,1 друк.арк. /у співавторстві/.

AB 28.637